

Міністерство освіти і науки України  
Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

**Кафедра фінансів, банківської справи та страхування**

**«ЗАТВЕРДЖУЮ»:**

**проректор з науково-педагогічної  
роботи  
Пантелеймонов А.В.**

**Робоча програма навчальної дисципліни  
ФІНАНСИ**

галузь знань: **07 Управління та адміністрування**

спеціальність: **072 Фінанси, банківська справа та страхування**

освітньо-професійна програма : **Фінанси, банківська справа та  
страхування**

рівень вищої освіти: **перший (бакалаврський) рівень**

факультет **економічний**

**2018/2019 навчальний рік**

*Програму рекомендовано до затвердження вченою радою економічного факультету*

*протокол № 7 від 22 червня 2018 року*

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Глущенко А.С., канд.екон. наук, професор,  
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Програму схвалено на засіданні кафедри  
фінансів, банківської справи та страхування

Протокол від 21 червня 2018 року № 14

Завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування  
\_\_\_\_\_ Глущенко В.В.  
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією  
економічного факультету

Протокол від 21 червня 2018 року № 9

Голова методичної комісії економічного факультету  
\_\_\_\_\_ Євтушенко В.А.  
(підпис) (прізвище та ініціали)

## **ВСТУП**

Програма навчальної дисципліни ФІНАНСИ складена відповідно до освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування підготовки спеціалістів першого ступеня вищої освіти «бакалавр» галузі знань 07 Управління та адміністрування, спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

### **1. Опис навчальної дисципліни**

#### ***1.1. Мета викладання навчальної дисципліни***

Метою викладання навчальної дисципліни «Фінанси» є набуття фундаментальних знань з функціонування фінансів та їх впливу на соціально-економічний розвиток суспільства; вивчення сукупності фінансових відносин, які виражають розподіл і перерозподіл вартості валового внутрішнього продукту і національного доходу на макро- і мікроекономічному рівнях, передбачених кваліфікаційною характеристикою спеціальності „Фінанси”.

Це необхідно майбутнім фахівцям, щоб об’єктивно оцінювати економічні процеси, які відбуваються в суспільстві, розуміти суть і тенденції розвитку фінансових відносин та їх особливості у сфері державних фінансів і фінансів господарських одиниць, розробляти і вирішувати актуальні питання теорії і практики розбудови фінансової політики держави.

#### ***1.2. Основні завданнями вивчення дисципліни***

Основними завданнями вивчення дисципліни «Фінанси» є формування цілісної системи знань про сутність і форми прояву фінансів, оптимізацію фінансових відносин в суспільстві, роль фінансів у ринковій економіці; закономірності їх еволюційного розвитку; теоретичні основи державних, корпоративних і міжнародних фінансів; засади функціонування фінансової системи держави.

#### ***1.3. Кількість кредитів - 10***

#### ***1.4. Загальна кількість годин – 300.***

<b>1.5. Характеристика навчальної дисципліни</b>	
<b>Нормативна</b>	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	3-й
Семестр	
5 і 6-й	5-й
Лекції	
63 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	
31 год.	год. -
Індивідуальна робота	
30 год.	30 год.
Самостійна робота	
146 год.	232 год.
Індивідуальні науково-дослідні завдання	
30 год.	30 год.

### **1.6. Заплановані результати навчання**

*Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:*

- чітко обґрунтовувати понятійно-термінологічний апарат дисципліни «Фінанси»;
- застосовувати при прийнятті рішень фінансові методи, важелі, стимули, санкції;
- використовувати у фінансовій практиці методи управління фінансами, фінансового планування, організаційні форми фінансового контролю;
- формувати та розподіляти фонди грошових коштів, що залишаються у розпорядженні підприємств;
- знаходити оптимальні фінансові рішення, спрямовані на реалізацію комплексних цільових завдань виробничо-економічного стимулювання високопродуктивної праці та заохочування підприємницької діяльності;
- ефективно поєднувати форми і методи бюджетного планування на різних стадіях бюджетного процесу;
- практично застосовувати фондові інструменти в діяльності на ринку цінних паперів і валютних ринках.

## 2. Тематичний план навчальної дисципліни

### РОЗДІЛ 1. Загальна теорія фінансів.

#### ТЕМА 1. *Предмет фінансової науки і методи пізнання сутності фінансів*

Предмет науки про фінанси і методи їх дослідження. Об'єктивні передумови виникнення фінансів. Фінанси як економічна, вартісна, розподільна, історична категорія. Сутність та специфічні ознаки фінансів, їх суспільне призначення. Необхідність фінансів в умовах товарного господарства. Характерні особливості фінансів.

Функції фінансів. Дискусійні питання щодо функцій фінансів.

Фінансові ресурси як матеріальні носії фінансових відносин. Склад та особливості централізованих і децентралізованих фінансових ресурсів.

Роль та місце фінансів в розвитку і регулюванні економіки.

Поняття фінансової системи та основні підходи щодо її структуризації. Структурна побудова і основи функціонування фінансової системи.

Основні принципи внутрішньої побудови фінансової системи. Призначення і специфічні ознаки сфер та ланок фінансової системи

Суть та основи організаційної побудови фінансової системи.

Управління фінансовою системою.

#### ТЕМА 2. *Генезис і еволюція фінансів*

Фінанси як економічна категорія. Матеріальна основа існування фінансів, економічні відносини, які виражають фінанси.

Місце фінансів в суспільному відтворенні. Розподільні відносини, які виражають сутність фінансів. Виникнення та сутність фінансових відносин. Фінансові ресурси, як матеріальні носії фінансових відносин.

Історичний характер фінансів. Основні передумови виникнення фінансів. Еволюція форм фінансових відносин: еволюція податку, еволюція бюджету, еволюція державного кредиту.

#### ТЕМА 3. *Становлення та розвиток фінансової науки*

Історичні передумови виникнення фінансової науки та її роль у суспільстві. Виникнення термінів «наука» і «фінанси». Введення терміну «фінанси» в науковий обіг Жаном Боденом. Виникнення понять «державні фінанси», «державний бюджет» і «державний кредит». Поява фінансового права. Виділення фінансової науки як самостійної галузі наукових знань.

Сутність та структура фінансової науки. Фінансова наука як спеціалізована галузь наукових знань, її загальна мета. Структура фінансової науки. Особливості фінансової науки. Суб'єкти і об'єкт фінансової науки. Предмет фінансової науки. Загально – наукові функції та спеціальні функції фінансової науки.

Зміст системи фінансових наукових знань та інструментарій фінансової науки. Сутність понять: фінансова теорія, фінансова наука, фінансова думка, вчення про фінанси, фінансова доктрина, фінансова концепція. Поняття наукових законів.

Методологія фінансової науки та її функції. Принципи загальнонаукової методології. Загальні методи фінансового наукового дослідження.

Розвиток фінансової науки у XV-XIX ст.

Світова фінансова наука у XX ст.

Розвиток фінансової науки у сучасний період.

#### **ТЕМА 4. *Фінансова політика і фінансове право***

Фінансова політика, її сутність, види і значення. Основні напрямки фінансової політики, її завдання. Стратегія і тактика фінансової політики. Фінансова політика України на сучасному етапі.

Фінансовий механізм та його роль у реалізації фінансової політики. Склад та структура фінансового механізму. Фінансові методи. Фінансове планування і прогнозування: сутність, методи, завдання.

Управління фінансами. Організація управління фінансами в Україні.

Фінансовий контроль: його сутність, організація, види, форми і методи. Фінансові важелі та інструменти. Нормативно-правове забезпечення фінансового механізму, інформаційне та організаційне забезпечення.

Поняття та система фінансового права.

#### **ТЕМА 5. *Податки. Податкова система***

Сутність, необхідність та види податків. Податки як обов'язковий елемент економічної системи будь-якої держави незалежно від моделі економічного розвитку та політичних сил при владі, як універсальна вихідна категорія. Характерні особливості податку, порівняно з іншими обов'язковими платежами до бюджету. Функції податків. Основні елементи податку. Класифікація податків, її ознаки.

Податкова політика і податкова система України. Сутність податкової політики та напрями її проведення. Проблеми формування ефективної податкової політики.

Сутність податкової системи і її структура в Україні. Принципи побудови податкової система України, основні етапи її становлення. Характеристика основних податків, які стягуються в Україні. Загальнодержавні податки і збори. Місцеві податки і збори. Організація податкової роботи та діяльність державної податкової служби.

### **РОЗДІЛ 2. Державні фінанси і фінанси суб'єктів господарювання**

#### **ТЕМА 6. *Бюджет. Бюджетна система***

Соціально-економічна сутність, необхідність та призначення бюджету.

Функції бюджету і його призначення.

Бюджетна політика і бюджетний механізм. Правове оформлення бюджетної політики. Основні завдання бюджетної політики. Бюджетна стратегія і бюджетна тактика. Бюджетний механізм як засіб і основа бюджетної політики. Структура бюджетного механізму.

Бюджетний устрій та бюджетна система. Принципи побудови і склад бюджетної системи. Склад ланок бюджетної системи та їх взаємозв'язок.

Економічна сутність і склад доходів бюджету. Форми і методи мобілізації грошових коштів в бюджет. Класифікація доходів бюджету. Розмежування доходів між видами бюджетів.

Видатки бюджету, їх сутність, склад і класифікація. Розпорядники бюджетних коштів, їх склад, завдання і функції. Класифікація видатків бюджету. Бюджетне фінансування та його форми.

Бюджетний процес. Стадії бюджетного процесу і його учасники в Україні. Бюджетні права та бюджетна ініціатива.

## **ТЕМА 7. *Бюджетний дефіцит***

Поняття стану бюджетного фонду та дефіциту бюджету. Показники стану бюджету та бюджетного дефіциту. Концептуальні підходи до збалансування державного бюджету. Ознаки класифікації бюджетного дефіциту. Об'єктивні і суб'єктивні причини виникнення бюджетного дефіциту

Соціально-економічні наслідки бюджетного дефіциту. Причинно-наслідковий механізм бюджетних дефіцитів.

Джерела фінансування дефіциту бюджету та їх класифікація. Сутність понять: фінансування бюджету, джерела фінансування (покриття) бюджетного дефіциту, дефіцитне фінансування.

Методи обмеження та шляхи скорочення дефіциту бюджету. Фіскальні правила та їх особливості. Основні тактичні заходи, пов'язані зі збалансуванням бюджету, скороченням бюджетного дефіциту. Стратегічні напрями боротьби з бюджетним дефіцитом.

## **ТЕМА 8. *Державний кредит***

Економічна природа та роль державного кредиту. Історичне виникнення і розвиток державних кредитних операцій.

Економічна сутність державного кредиту, його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави. Суттєві відмінності між державним і банківським кредитом.

Форми державного кредиту. Класифікація державних позик і джерела їх погашення.

Державний борг: сутність та соціально-економічні наслідки, його формування і обслуговування. Класифікація державного боргу. Причини й наслідки зростання державного боргу. Джерела погашення державного боргу. Боргова політика держави.

Управління державним боргом. Боргова стратегія і боргова тактика. Основні принципи управління державним боргом. Суб'єкти управління державним боргом в Україні. Методи управління державним боргом.

#### **ТЕМА 9. Місцеві фінанси. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання**

Основи теорії місцевих фінансів. Сутність, функції та принципи організації місцевих фінансів. Головне призначення місцевих фінансів .

Місцеві фінансові інститути та їх характеристика. Місцеві бюджети в Україні, їх склад, доходи та видатки. Місцеві податки і збори. Цільові фонди органів місцевого самоврядування. Комунальний кредит і його форми.

Роль місцевих фінансів в економічній системі держави. Місцеві фінанси як інструмент перерозподілу суспільного продукту в державі. Роль місцевих фінансів у забезпечення фінансової безпеки в державі.

Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання. Поняття бюджетного федералізму. Бюджетна децентралізація. Поняття фінансового вирівнювання. Основні підходи при здійсненні фінансового вирівнювання в Україні.

Міжбюджетні відносини, їх сутність за значення. Міжбюджетні трансферти. Принципи розподілу видатків між окремими ланками бюджетної системи.

#### **ТЕМА 10. Соціальні позабюджетні фонди**

Необхідність, зміст і роль соціальних позабюджетних фондів. Сутність позабюджетних фондів і їх класифікація. Роль позабюджетних фондів. Соціальні позабюджетні фонди в Україні, їх склад і суб'єкти управління коштами цих фондів.

Становлення та розвиток соціальних позабюджетних фондів, їх загальна характеристика . Вітчизняна практика функціонування соціальних позабюджетних фондів. Види державного соціального страхування в Україні.

Пенсійний фонд України, управління цим фондом, джерела його формування і напрямки використання. Пенсійна реформа в Україні.

Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України. Управління Фондом, джерела його формування та напрямки використання.

Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України від нещасних випадків на виробництві. Управління фондом, джерела його формування і напрямки використання.

#### **ТЕМА 11. Фінанси суб'єктів господарювання**

Поняття суб'єкта господарювання, ознаки його ідентифікації. Класифікація суб'єктів господарювання.

Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва (підприємств) реального сектору економіки. Функції фінансів суб'єктів підприємництва.



Фінансові ресурси підприємств і їх склад. Принципи організації фінансів суб'єктів підприємницької діяльності.

Власний капітал суб'єкта підприємництва, вкладений капітал і нагромаджений капітал. Основний і оборотний капітал. Основні засоби. Нематеріальні активи та їх склад. Фінансові інвестиції, їх склад та види. Форми оборотного капіталу. Оборотні кошти і їх склад. Джерела формування оборотних коштів.

Фінансовий результат діяльності суб'єкта підприємництва. Прибуток і його функції. Послідовність визначення прибутку від операційної діяльності. Визначення чистого прибутку, його розподіл і використання.

Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва – фінансових установ. Особливості організації фінансів банківських установ, інститутів спільного інвестування, страхових компаній.

Фінанси організацій і установ, створених органами виконавчої влади. Фінанси некомерційних організацій – об'єднань громадян.

Фінансова діяльність підприємців - фізичних осіб.

## ТЕМА 12. *Фінанси домогосподарств*

Домогосподарство як інституційна економічна одиниця та суб'єкт фінансових відносин. Роль домогосподарств в економіці України. Основні функції домогосподарств та їх завдання.

Теоретичні основи фінансів домогосподарств. Фінанси домогосподарств як один із важливих елементів фінансової системи. Формування первинних і вторинних доходів домогосподарств. Функції фінансів домогосподарств. Причини доцільності запровадження планування грошових потоків на рівні домогосподарств. Специфічні ознаки руху грошових коштів у сфері сімейного бізнесу. Бюджет домогосподарства, його структура. Сукупні ресурси і сукупні витрати домогосподарства.

Заощадження домогосподарств, їх класифікація, мотиви та чинники.

Особисті фінанси, їх розвиток в умовах ринку.

## РОЗДІЛ 3. Фінансові ринки і міжнародні фінанси

### ТЕМА 13. *Страхування та страховий ринок*

Об'єктивна необхідність і сутність страхового захисту. Страхові фонди як джерело забезпечення страхового захисту. Форми і методи формування і використання страхових фондів. Система страхових фондів.

Економічна природа і сутність страхування. Особливості фінансових відносин у сфері страхування, об'єкти та суб'єкти страхування. Функції і принципи страхування.

Класифікація страхування за об'єктами та за ознакою ризику. Принципи обов'язкового й добровільного страхування. Основні види обов'язкового і добровільного страхування в Україні.

Перестраховування. Необхідність перестраховування для забезпечення сталості страхових операцій.

Страховий ринок. Поняття страхового ринку та його організаційна структура. Учасники страхового ринку. Формування й розвиток страхового ринку в Україні.

Державне регулювання у сфері страхування. Організаційне та методичне забезпечення діяльності у сфері страхування. Напрями вдосконалення державної політики в галузі страхування.

#### ТЕМА 14. *Фінансовий ринок.*

Фінансовий ринок у системі економічних відносин.

Сутність фінансового ринку, його роль у мобілізації та розподілі фінансових ресурсів. Функції фінансового ринку. Регулювання фінансового ринку. Основні завдання Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг.

Сегментація фінансового ринку.

Інструменти фінансового ринку та їх характеристика.

Суб'єкти фінансового ринку. Інфраструктура фінансового ринку.

Фінансові посередники: класифікація та функціональне призначення.

Депозитарні та недепозитарні фінансові інститути.

#### ТЕМА 15. *Фінансовий менеджмент*

Сутність фінансового менеджменту. Фінансові рішення, їх розробка, прийняття та реалізація. Процес розробки та реалізації фінансових рішень. Етапи та складові процесу підготовки, прийняття та реалізації фінансових рішень.

Мета й основні завдання фінансового менеджменту.

Стратегія і тактика фінансового менеджменту. Фінансова стратегія у загальній стратегії розвитку підприємства. Формування стратегічних цілей та завдань фінансового менеджменту. Конкретизація розробленої стратегії за періодами її реалізації. Розроблення фінансової політики за напрямками фінансової діяльності. Фінансова тактика підприємства. Стратегічний фінансовий менеджмент. Оперативно-тактичний менеджмент.

Принципи і функції фінансового менеджменту, їх характеристика. Класифікація функцій фінансового менеджменту.

Механізм фінансового менеджменту, його сутність та складові.

#### ТЕМА 16. *Міжнародні фінанси*

Сутність та функціональне призначення міжнародних фінансів. Поняття світової фінансової системи. Розмежування понять «міжнародні фінанси» і «світові фінанси». Міжнародні фінанси як самостійна економічна категорія. Суб'єкти міжнародних фінансів. Зовнішня форма вияву та матеріально-речове втілення міжнародних фінансів.

Функції міжнародних фінансів.

Міжнародний ринковий механізм перерозподілу фінансових ресурсів і капіталу. Світовий фінансовий ринок, його складові. Міжнародний

фінансовий ринок як складова світового фінансового ринку, його головне призначення. Головні складові елементи міжнародного фінансового ринку.

Міжнародний неринковий перерозподіл фінансових ресурсів, його складові. Міжнародний неринковий (офіційний) механізм перерозподілу фінансових ресурсів. Міжнародні фінансові організації глобального та регіонального рівнів. Фінанси міжнародних організацій та міжнародних фінансових інституцій. Сутність і склад міжнародних організацій, головні напрями їх діяльності.

Фінанси міжнародних організацій.

Міжнародні фінансові інституції, їх склад та мета діяльності.

#### **ТЕМА 17. *Фінансова безпека держави.***

Економічна безпека як багаторівнева система: поняття та базові елементи. Правове регламентування становлення та розвитку економічної безпеки в Україні. Рівні економічної безпеки. Об'єкти та суб'єкти економічної безпеки. Національні економічні інтереси, їх класифікація. Загрози економічній безпеці держави та їх класифікація. Індикатори економічної безпеки.

Фінансова безпека: сутність і місце в системі економічної безпеки.

Фінансова безпека з позицій ресурсно-функціонального підходу, з погляду статистики та у контексті нормативно-правоого регламентування. Фактори, що визначають фінансову безпеку держави. Внутрішній і зовнішній аспекти фінансової безпеки держави.

Головні підсистеми фінансової безпеки держави. Механізм та системи забезпечення фінансової безпеки держави. Загальні та специфічні принципи забезпечення фінансової безпеки держави.

Суб'єкти забезпечення фінансової безпеки держави.

Пріоритети національних інтересів України в економічній та фінансовій сферах. Внутрішні та зовнішні загрози фінансовій безпеці держави.

Необхідність формування системи захисту національних інтересів та забезпечення національної економічної і фінансової безпеки. Стратегічна мета політики національної безпеки України. Шляхи створення повноцінного механізму забезпечення фінансової безпеки держави.

#### **ТЕМА 18. *Фінанси країн з розвинутою ринковою економікою***

Еволюція та сучасні риси фінансових систем країн з розвинутою ринковою економікою.

Фінансова система Сполучених Штатів Америки. Складові елементи фінансової системи США. Бюджетні рівні і бюджетний процес в США. Структура видатків федерального бюджету. Федеральні податки, податки рівня штату і місцеві податки. Система федеральних податків.

Фінансова система Федеративної Республіки Німеччини. Основні складові елементи фінансової системи ФРН. Суб'єкти бюджетного процесу в ФРН, їх завдання і функції. Бюджетний процес в ФРН і його стадії. Основні

доходи і видатки державного бюджету ФРН. Податкова система ФРН і її принципи. Розвиток державного сектору економіки у Німеччині.

Фінансова система Великої Британії, її еволюція. Державні фінанси і стимулювання економічного зростання. Склад фінансової системи Великої Британії. Бюджетна система і її ланки. Позабюджетні фонди і їх роль. Сучасна система оподаткування. Бюджетний рік і бюджетний процес в Великій Британії, стадії бюджетного процесу.

Фінансова система Франції. Складові державного бюджету Франції. Суб'єкти бюджетних відносин. Бюджетний процес у Франції і його етапи. Контроль за виконанням бюджету, його види. Основні доходи і видатки бюджетів. Спеціальні фонди у Франції, їх склад і основні групи.

Фінансова система Японії, її склад. Дворівнева бюджетна система Японії, її характеристика. Пенсійна система Японії. Бюджетний рік і бюджетний процес, учасники бюджетного процесу. Формування дохідної частини бюджету Японії, її склад. Податкова система Японії. Видатки бюджетів, їх склад.

Загальна характеристика фінансів Скандинавських країн. Швеція, її рівень оподаткування і основні види податків. Пенсійна система Швеції. Державний сектор економіки Швеції. Норвегія і особливості розвитку її економіки. Основні прямі і непрямі податки у Норвегії, особливості їх стягнення. Основні джерела доходів бюджетів та їх видатки. Фінляндія і особливості її економіки. Пріоритети державних витрат Фінляндії. Основні прямі і непрямі податки, особливості їх стягнення. Сфера діяльності державних компаній Фінляндії.

## **ТЕМА 19. *Фінанси Європейського Союзу.***

Етапи економічної інтеграції в Європі. Етапи розширення Європейського Союзу. Фінансова політика у контексті поглиблення європейської інтеграції.

Валютно – фінансова конвергенція та особливості організації фінансів Європейського Союзу. Маастрихтська угода 1992 р. і її найважливіші положення. Поглиблення інтеграційних економічних процесів. Зміцнення політичного союзу. Критерії валютно – фінансової конвергенції. Процес поступової трансформації конфедеративного типу наднаціонального економічного угруповання у федеративний, його характеристика.

Фінанси ЄС у широкому і вузькому розумінні.

Бюджет Європейського Союзу. Бюджетна стратегія і бюджетний процес. Принципи бюджету ЄС. Видатки бюджету ЄС, їх склад. Власні ресурси бюджету ЄС, їх склад. Бюджетна політика Євросоюзу. Бюджетна стратегія і її головні напрямки.

Гармонізація та уніфікація податкової політики в межах Європейського Союзу. Принципи податкової гармонізації. Класифікація платежів уніфікованої наднаціональної квазіподаткової системи ЄС. Основні цілі податкової гармонізації в ЄС.

Валютна інтеграція. Спільна валютна політика та запровадження євро. Валютна інтеграція як невід'ємний елемент економічної інтеграції. Основні стадії організації валютних відносин. Механізм валютної інтеграції. Валютний союз і головні його складові. Етапи переходу країн ЄС на єдину європейську валюту – євро. Склад країн – учасниць ЄС та зони євро.

Європейська система центральних банків, її права та завдання.

Основні інституції ЄС та їх роль у формуванні єдиної фінансової політики. Структура інституційної системи ЄС: основні та допоміжні інституції, їх завдання та функції.

### 3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		лекції	семінар.	інд	с.р		лекції	семінар.	інд	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<b>Розділ 1. Загальна теорія фінансів</b>										
Тема 1. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів	13	4	1	2	6	13	1	-	2	10
Тема 2. Генезис і еволюція фінансів	12	2	1	1	8	12	-	-	2	10
Тема 3. Становлення та розвиток фінансової науки	15	4	1	2	8	15	-	-	2	13
Тема 4. Фінансова політика і фінансове право	15	4	1	2	8	15	1	-	2	12
Тема 5. Податки. Податкова система	15	4	2	2	7	15	1	-	1	13
<b>Разом за Розділом 1</b>	<b>70</b>	<b>18</b>	<b>6</b>	<b>9</b>	<b>37</b>	<b>70</b>	<b>3</b>	<b>-</b>	<b>9</b>	<b>58</b>
<b>Розділ 2. Державні фінанси і фінанси суб'єктів господарювання</b>										
Тема 6. Бюджет. Бюджетна система	16	4	2	2	8	16	1	-	2	13
Тема 7. Бюджетний дефіцит	14	4	1	2	7	14	-	-	2	12

Тема 8. Державний кредит	13	4	1	2	6	13	-	-	2	11
Тема 9. Місцеві фінанси. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання	13	4	2	1	6	13	1	-	2	10
Тема 10. Соціальні позабюджетні фонди	14	4	1	1	8	14	-	-	2	12
Тема 11. Фінанси суб'єктів господарювання	17	6	2	1	8	17	1	-	2	14
Тема 12. Фінанси домогосподарств	13	4	1	1	7	13	1	-	1	11
<b>Разом за розділом 2</b>	<b>100</b>	<b>30</b>	<b>10</b>	<b>10</b>	<b>50</b>	<b>100</b>	<b>4</b>	<b>-</b>	<b>13</b>	<b>83</b>
<b><i>Розділ 3. Фінансові ринки і міжнародні фінанси</i></b>										
Тема 13. Страхування та страховий ринок	15	2	3	2	8	15	1	-	1	13
Тема 14. Фінансовий ринок	15	2	2	1	8	15	-	-	1	14
Тема 15. Фінансовий менеджмент	13	2	2	1	8	13	-	-	1	12
Тема 16. Міжнародні фінанси	13	2	2	2	7	13	-	-	1	12
Тема 17. Фінансова безпека держави	13	2	2	1	8	13	-	-	1	12
Тема 18. Фінанси країн з розвинутою ринковою економікою.	15	3	2	2	8	15	1	-	1	13
Тема 19. Фінанси Європейського Союзу	16	2	2	2	10	16	-	-	2	14
<b>Разом за розділом 3</b>	<b>100</b>	<b>15</b>	<b>15</b>	<b>11</b>	<b>59</b>	<b>100</b>	<b>2</b>	<b>-</b>	<b>8</b>	<b>88</b>
<b>Усього</b>	<b>270</b>	<b>63</b>	<b>31</b>	<b>30</b>	<b>146</b>	<b>270</b>	<b>8</b>	<b>-</b>	<b>30</b>	<b>232</b>

Індивідуальне науково-дослідне завдання				30					30	
<b>Усього годин</b>	<b>300</b>	<b>63</b>	<b>31</b>	<b>60</b>	<b>146</b>	<b>300</b>	<b>8</b>	<b>-</b>	<b>60</b>	<b>232</b>

#### 4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів	1
2	Генезис і еволюція фінансів	1
3	Становлення та розвиток фінансової науки	1
4	Фінансова політика і фінансове право	1
5	Податки і податкова система	2
6	Бюджет. Бюджетна система	2
7	Бюджетний дефіцит	1
8	Державний кредит	1
9	Місцеві фінанси. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання	2
10	Соціальні позабюджетні фонди	1
11	Фінанси суб'єктів господарювання	2
12	Фінанси домогосподарств	1
13	Страхування та страховий ринок	3
14	Фінансовий ринок	2

15	Фінансовий менеджмент	2
16	Міжнародні фінанси	2
17	Фінансова безпека держави	2
18	Фінанси країн з розвинутою ринковою економікою	2
19	Фінанси Європейського Союзу	2
	<b>Разом</b>	<b>31</b>

### 5.Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва питань для самостійного опрацювання навчального матеріалу	К-ть годин	Форми контролю
1	Необхідність фінансів в умовах товарного господарства.	2	Розгляд на семінарських заняттях з кожної теми (№№ 1-5) першого розділу навчальної програми дисципліни «фінанси»; включення питань до тестових завдань контрольної роботи з першого розділу навчальної програми.
2	Фінансові ресурси як матеріальні носії фінансових відносин.	2	
3	Дискусійні питання щодо структури фінансової системи	3	
4	Передумови виникнення фінансів.	2	
5	Особливості оподаткування в Запорізькій Січі	3	
6	Формування доходів державного бюджету СРСР в роки Великої Вітчизняної війни	3	
7	Особливості розвитку фінансової науки в Україні.	2	
8	Фінансові погляди І.Франка.	3	
9	Вклад вітчизняних учених у розвиток фінансової науки.	2	
10	Людський фактор у фінансовій політиці.	2	
11	Стратегічні і тактичні завдання фінансової політики України.	2	
12	Види податкових пільг в Україні ( у розрізі окремих податків) та їх вплив на формування доходів бюджетів.	2	
13	Основні етапи становлення податкової системи України в роки незалежності	3	
14	Роль бюджету в економічному і соціальному розвитку суспільства.	3	
15	Міжбюджетні відносини в Україні та шляхи їх розвитку.	3	
16	Роль Бюджетного кодексу України в регулюванні бюджетних відносин.	3	
17	Економічні та соціальні наслідки бюджетного дефіциту в Україні.	2	



18	Сучасний стан бюджетного дефіциту в Україні та фактори його зростання.	2	програми дисципліни «фінанси»; включення питань до тестових завдань контрольної роботи з другого розділу навчальної програми.
19	Проблеми та шляхи подолання бюджетного дефіциту в Україні.	2	
20	Необхідність і роль державного кредиту у формуванні фінансових ресурсів держави.	4	
21	Дискусійні питання щодо соціально-економічних наслідків державного боргу	3	
22	Роль місцевих фінансів в економічній системі держави.	3	
23	Інструменти міжбюджетних відносин.	3	
24	Пенсійна реформа в Україні	3	
25	Державне медичне страхування в зарубіжних країнах та необхідність його запровадження в Україні.	3	
26	Державна підтримка розвитку підприємництва в Україні	3	
27	Формування і розподіл прибутку суб'єктів підприємництва у сучасних умовах.	52	
28	Дивідендна політика акціонерних товариств в Україні.	2	
29	Особливості формування доходів домогосподарств в Україні.	3	
30	Фактори, що впливають на ощадну активність населення України	4	
31	Історичні аспекти розвитку домогосподарств.	3	
32	Необхідність і завдання державного регулювання страхової діяльності в Україні.	4	Розгляд на семінарських заняттях з кожної теми (№№ 13-19) другого розділу навчальної програми дисципліни «фінанси»; включення питань до тестових
33	Діяльність страхових посередників в Україні.	4	
34	Економічні передумови формування фінансового ринку України.	4	
35	Організація нагляду за діяльністю на українському фінансовому ринку.	4	
36	Прибуток підприємства як об'єкт фінансового менеджменту.	3	
37	Стратегія і тактика фінансового менеджменту.	4	
38	Валютні відносини і валютний курс.	4	
39	Співпраця України з міжнародними організаціями і міжнародними фінансовими інституціями.	4	
40	Вплив фінансової кризи на фінансову безпеку держави.	3	
41	Тінізація економіки та її вплив на фінансову безпеку держави.	4	
42	Порівняльна характеристика фінансових систем США і Японії.	4	

43	Особливості організації місцевих фінансів розвинених країн світу.	4	завдань контрольної роботи з третього розділу навчальної програми.
44	Порівняльна характеристика податкових систем Німеччини та Швеції.	4	
45	Особливості функціонування фінансової системи Європейського Союзу.	4	
46	Етапи економічної інтеграції ЄС.	4	
47	Головні умови та ймовірні наслідки входження України до ЄС.	6	
	<b>РАЗОМ</b>	<b>146</b>	

## 6. Індивідуальні завдання

Індивідуальним завданням для студентів при вивченні навчальної дисципліни «Фінанси» є підготовка рефератів та виконання курсових робіт.

### *Теми рефератів*

1. Фінанси як історична категорія.
2. Еволюція фінансів України.
3. Фінанси України в умовах реформ.
4. Визначення сутності фінансів з погляду філософії та історії фінансової думки.
5. Історична роль фінансів в економічному розвитку суспільства.
6. Поняття і структура фінансової системи у дослідженнях різних учених.
7. Правові та організаційні основи фінансової системи України.
8. Доцільність виділення сфери фінансів домогосподарств у фінансовій системі України
9. Дискусійні питання щодо сутності і ролі державного кредиту.
10. Вплив буржуазних революцій на державні фінанси (податки, бюджет, протекціонізм)
11. Застосування фінансової теорії у практиці.
12. Фінансова думка України у ХХ ст.
13. Економічні умови виникнення й розвитку податкових систем.
14. Організація стратегічного управління фінансами в Україні.
15. Взаємозв'язок фінансової політики і фінансового права.
16. Стратегічні і тактичні завдання фінансової політики держави в сучасних умовах.
17. Пріоритети сучасної фінансової політики України.
18. Вплив рівня оподаткування в країні на легалізацію доходів.
19. Податкові пільги: недоліки і переваги застосування.
20. Формування податкової системи України
21. Система формування доходів бюджету.
22. Організація бюджетного процесу на місцевому рівні.
23. Взаємозв'язок бюджетного дефіциту і державного боргу в Україні.

24. Концептуальні підходи у ставленні до бюджетного дефіциту та причин його виникнення
25. Функції державного кредиту.
26. Відмінності державного кредиту від банківського
27. Державний борг України і його соціально-економічні наслідки.
28. Історичні аспекти становлення місцевих фінансів України.
29. Формула розподілу міжбюджетних трансфертів.
30. Недержавне пенсійне забезпечення, його сутність і шляхи розвитку
31. Зарубіжний досвід організації державного соціального страхування
32. Історія становлення та розвитку інститутів спільного інвестування
33. Розвиток малого бізнесу в Україні
34. Особливості інвестиційно-фінансової діяльності страхових компаній.
35. Концепція бюджетної децентралізації.
36. Заощадження населення як джерело інвестиційних ресурсів у країні.
37. Особисті фінанси індивіда, їх розвиток в умовах ринку
38. Оцінка рівня розвитку страхування життя в Україні
39. Формування і розвиток страхового ринку в Україні
40. Пріоритетні напрями розвитку вітчизняного фінансового ринку.
41. Цінні папери в Україні та їх характеристика.
42. Сутність похідних фінансових інструментів (деривативів) та їх використання в Україні
43. Менеджмент на фінансовому ринку.
44. Бюджетний менеджмент та його роль у бюджетній політиці держави.
45. Податковий менеджмент держави.
46. Сучасні тенденції розвитку міжнародних фінансів.
47. Світова організація торгівлі, її цілі та завдання.
48. Фінансова діяльність міжнародних фінансових інституцій.
49. Стратегія національної безпеки України.
50. Механізм забезпечення боргової безпеки України.
51. Європейська модель перерозподілу ВВП через державні фінанси.
52. Характеристика американської моделі перерозподілу ВВП державою.
53. Скандинавська модель перерозподілу ВВП державою.
54. Організація контролю за дотриманням фінансового законодавства в ЄС.
55. Спеціальні фонди ЄС та основи їх функціонування.

### ***Темати курсових робіт.***

1. Сутність і об'єктивна необхідність фінансів.
2. Генеза і еволюція фінансів.
3. Становлення та розвиток фінансової науки
4. Вплив фінансів на суспільне виробництво.
5. Використання фінансів в умовах ринкового господарства.
6. Роль фінансів у розвитку соціальної сфери.
7. Фінансовий механізм, його призначення, роль і структура.

8. Фінансова система України і перспективи її розвитку.
9. Фінансова політика держави.
10. Фінансове планування: його сутність, значення, принципи та методи.
11. Управління фінансами, його сутність і організація.
12. Фінансовий контроль, його сутність, класифікація і основи організації.
13. Фінансове право, його сутність та розвиток в Україні.
14. Податкова система держави, її становлення та розвиток.
15. Організація і правові основи функціонування податкової системи держави.
16. Роль прямих податків у формуванні бюджетних доходів.
17. Непрямі податки та їх роль у формуванні доходів Державного бюджету.
18. Соціально-економічна сутність, необхідність та призначення бюджету
19. Бюджетна політика і бюджетний механізм.
20. Бюджетний устрій та бюджетна система.
21. Бюджетний процес і бюджетні процедури в Україні.
22. Бюджетний дефіцит.
23. Роль бюджету в економічному і соціальному розвитку держави.
24. Роль державного бюджету у формуванні і використанні фінансових ресурсів держави.
25. Правові й організаційні основи бюджетного устрою в Україні та зарубіжних країнах.
26. Місцеві бюджети та їх роль в економічному і соціальному розвитку територій.
27. Доходи і витрати державного бюджету України.
28. Доходи і витрати місцевих бюджетів в період проведення бюджетної децентралізації.
29. Міжбюджетні відносини в Україні та шляхи їх удосконалення.
30. Сучасні теорії бюджетного дефіциту та методи збалансування бюджетів.
31. Проблеми подолання бюджетного дефіциту в Україні.
32. Джерела фінансування дефіциту бюджету та їх класифікація
33. Методи обмеження та шляхи скорочення дефіциту бюджету.
34. Внутрішні і зовнішні запозичення та їх роль у формуванні фінансових ресурсів держави.
35. Економічна природа та роль державного кредиту.
36. Форми державного кредиту та класифікація державних позик.
37. Державний кредит і його роль у формуванні фінансових ресурсів держави.
38. Державний борг: сутність та соціально-економічні наслідки.
39. Управління державним боргом.
40. Державний борг і його вплив на макрофінансову стабільність.

41. Становлення та розвиток місцевих фінансів в Україні.
42. Сутність, функції та принципи організації місцевих фінансів.
43. Соціальні позабюджетні фонди, їх необхідність, зміст і роль.
44. Соціальне страхування в системі ринкових відносин.
45. Система пенсійного страхування в Україні.
46. Пенсійний фонд, його формування і використання.
47. Фінанси суб'єктів підприємництва (підприємств) реального сектору економіки, основи їх організації та роль в розвитку економіки країни.
48. Фінанси суб'єктів підприємництва- фінансових установ.
49. Фінансове планування на підприємствах в умовах ринку.
50. Фінанси акціонерних товариств.
51. Формування і використання прибутку підприємств (у розрізі окремих галузей).
52. Фінансові ресурси підприємств, їх формування і використання в умовах ринкових відносин.
53. Організація фінансів у невиробничій сфері (у розрізі окремих видів суспільної діяльності: освіта, культура, охорона здоров'я, соціальне забезпечення, державне управління).
54. Домогосподарство як суб'єкт фінансових відносин, теоретичні основи фінансів домогосподарств.
55. Економічна природа і сутність страхування, його функції і принципи.
56. Класифікація страхування
57. Особисте страхування і його розвиток.
58. Майнове страхування та його розвиток в Україні.
59. Страховий ринок України: становлення, сучасні тенденції та перспективи розвитку.
60. Медичне страхування та страхова медицина: необхідність запровадження та фінансові аспекти організації.
61. Фінансовий ринок, його сутність, структура і особливості формування та розвитку в Україні.
62. Роль фінансового ринку у ресурсному забезпеченні потреб суб'єктів господарювання.
63. Сутність, принципи і функції фінансового менеджменту.
64. Стратегія і тактика фінансового менеджменту.
65. Механізм фінансового менеджменту, його сутність і складові.
66. Міжнародні фінанси, їх сутність та функціональне призначення.
67. Міжнародний ринковий механізм перерозподілу фінансових ресурсів і капіталу.
68. Міжнародний неринковий перерозподіл фінансових ресурсів.
69. Фінансова безпека: сутність і місце в системі економічної безпеки.
70. Механізм та системи забезпечення фінансової безпеки держави.
71. Фінансові системи країн з розвинутою ринковою економікою, їх еволюція та сучасні риси.

72. Фінансова система країни (США , ФРН, Великої Британії, Франції, Японії – на вибір студента).
73. Фінанси Європейського Союзу та етапи економічної інтеграції в Європі.
74. Бюджет Європейського Союзу та принципи його формування.
75. Основні інституції Європейського Союзу та їх роль у формуванні єдиної фінансової політики

## 7. Методи контролю.

*Методами контролю є:* оцінка усної розгорнутої відповіді на питання; співбесіда; оцінка письмової відповіді на питання; контрольні роботи; виконання комбінованих завдань, тестові завдання тощо.

### **Форми організації контролю знань:**

*Поточний контроль:* усне опитування та письмовий контроль на семінарських заняттях, лекціях; тестування, письмові контрольні роботи з кожного з трьох розділів програми курсу, ректорська контрольна робота.

*Підсумковий контроль:* письмовий залік (5 семестр);  
письмовий екзамен (6 семестр).

## 8. Схема нарахування балів

### *Підсумковий семестровий контроль при проведенні екзамену:*

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Екзамен	Сума
Розділ 1	Розділ 2	Розділ 3	Курсова робота	Разом		
Теми 1-5	Теми 6-12	Теми 13-19	30 балів	60	40	100
10 балів	10 балів	10 балів				

### *За виконання курсової роботи:*

Теоретичне висвітлення теми	Ілюстративна частина	Захист роботи	Сума
До 13 балів	До 2 балів	До 15 балів	30 балів

***Підсумковий семестровий контроль при проведенні заліку:***

Поточний контроль та самостійна робота		Письмова залікова робота	Сума
Розділ 1 (теми 1-5)	Розділ 2 (теми 6-12)	До 80 балів	100
До 10 балів	До 10 балів		

**Шкала оцінювання**

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

## 9. Рекомендована література

### *Основна література*

1. Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник. – К.: НІОС, 2000.- 416 с.
2. Василик О.Д., Павлюк К.В. Державні фінанси України: Підручник.- К.: Центр навчальної літератури, - 2003.- 608 с.
3. Глущенко В.В., Глущенко А.С., Глущенко О.В. Фінанси у рисунках, схемах і таблицях: Навч. посіб.- Львів: «Магнолія 2006»,2012.-344 с.
4. Глущенко А.С. Фінанси: Навч. посіб./А.С.Глущенко/, Львів «Магнолія 2006», 2014. - 440 с.
5. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. – 2-ге вид. , доп. І перероб. - К.: КНЕУ, 2001. – 240 с.
6. Пушкарева В.М. История финансовой мысли и политика налогов: Учеб. пособие. – М.: ИНФРА – М. -.1996.
7. Романенко О.Р. Фінанси: Підр.- К: Центр Навчальної Літератури, 2003.- 312с.
8. Теорія фінансів: Навч. посіб./ За загальною ред. О.Д.Василика.- Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 480 с.
9. Фінанси: Підручник / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – 2-ге вид. перероб. і доповн. - К.: Знання, 2012. – 687 с.

### *Допоміжна література*

1. Алексеенко М.М. Общая теория переложения налогов. – Харьков. -.25. – 1870.
2. Базилевич В.Д., Баластрик Л.О. Державні фінанси: навч. посібник. – К.: Атіка, 2002.Бровкова Е.Г., Продивус И.П. Финансово-кредитная система государства. - К.: Сирин, 1997.
3. Глущенко А.С. Фінанси: Нав. Посіб.- Х. ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2010. – 232 с.
4. Грицяк І.А. Право та інституції Європейського Союзу: Навч. посіб. – К.: К.І.С., 2004. – 260 с.
5. Кравченко В.І. Місцеві фінанси України: Навч. посібник.- К.: Т-во «Знання», КОО, 1999.- 487 с.
7. Карлін М.І. Фінанси зарубіжних країн: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – 384 с.
8. Миргородська Л.О. Фінансові системи зарубіжних країн: Навч. посіб. – К.: ЦНЛ, 2003. – 240 с.
9. Мусис Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу: Пер. З англ. – К.: К.І.С., 2005. – 466 с.
- 10.Мозговой О.М. Фондовый рынок : Навчальний посібник. - К.: КНЕУ, 1999.
- 11.Общая теория финансов: Учебник: Под ред. Л.А. Дробозиной. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1995.- 256 с.
- 12.Озеров И. Х. Основы финансовой науки, - Рига. – 1923.



- 13.Павлюк К.В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України: Монографія. – К.:НДФІ, 2006.- 586 с.
- 14.П'ятаченко Г.О. Становлення та розвиток фінансів України. 1917 – 2003/ Г.О.П'ятаченко, Л.В. Кухарець. – К.: НДФІ, 2005. - 784 с.
- 15.Сумароков В.М. Государственные финансы в системе макроэкономического регулирования. – М.: Финансы и статистика, 1996.
- 16.Финансы: Учебник: Под ред. М.В. Романовского, О.В. Врублевской, Б.М. Сабанти. – М.: Перспектива, Юрайт, 2000.
- 17.Финансы: Учебно-метод.пособ. для самостоят. изуч. дисциплины.-2-е изд., перераб. и доп./О.Р.Романенко, С.Я. Огородник и др.- К.: КНЕУ, 2003.- 387с.
- 18.Финансы. Учебник.- 2-е изд. перераб. и доп. / Под ред. В.В. Ковалева. – М.: ТК Велби, 2003. – 634 с.
- 19.Фінанси підприємств: Підручник /Керівник авт. кол. і наук. ред. А.М. Поддєрьогін. восьме вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2013 – 519с.

#### **10.Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення**

##### *Адреси сайтів інтернету*

<a href="http://www.kmu.gov.ua">http://www.kmu.gov.ua</a>	Кабінет Міністрів України
<a href="http://www.minfin.gov.ua">http://www.minfin.gov.ua</a>	Міністерство фінансів України
<a href="http://www.as-rada.gov.ua">http://www.as-rada.gov.ua</a>	Рахункова палата Верховної Ради України
<a href="http://www.treasury.gov.ua">http://www.treasury.gov.ua</a>	Державна казначейська служба України
<a href="http://www.sdfin.gov.ua">http://www.sdfin.gov.ua</a>	Державна служба фінансового моніторингу України
<a href="http://www.sta.gov.ua">http://www.sta.gov.ua</a>	Державна фіскальна служба України
<a href="http://www.ssmc.gov.ua">http://www.ssmc.gov.ua</a>	Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку
<a href="http://www.mlsp.kiev.ua">http:// www.mlsp.kiev.ua</a>	Міністерство праці і соціальної політики
<a href="http:// www.me.gov.ua">http:// www.me.gov.ua</a>	Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України
<a href="http:// www.zakon.rada.gov.ua">http:// www.zakon.rada.gov.ua</a>	Законодавство України

##### ***Рекомендоване методичне забезпечення***

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Фінанси» містить:

- навчальний посібник «Фінанси» у друкованому та електронному виді;
- методичні матеріали до семінарських занять;
- методичні матеріали до самостійної роботи студентів;
- методичні вказівки з виконання курсової роботи;
- комплекти завдань з контрольних робіт за розділами навчальної програми;
- список екзаменаційних питань з курсу «Фінанси»
- екзаменаційні білети.

